Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JULIANE KOKOTT
esitatud 17. novembril 2016 [1]

Kohtuasi C-469/15 P

FSL Holdings jt
versus

Euroopa Komisjon

Apellatsioonkaebus — Konkurents — Kartellid (ELTL artikkel 101) — Euroopa banaaniturg — Lõuna-Euroopa banaanikartell (Itaalia, Kreeka, Portugal) — Koostöö hindade kindlaksmääramisel ja hindadega seotud teabe vahetamine — Tõendite lubatavus — Tõendite kasutamise keeld — Juhuslikult saadud tõendid — Koostöö liikmesriigi asutustega — Olukord, kus tõendeid edastavad liikmesriigi asutused, kes ise ei ole konkurentsiasutused — Kaitseõigused — Tõhus kohtulik kaitse — Leebem kohtlemine — Eesmärgil põhineva konkurentsipiirangu mõiste

I. Sissejuhatus

1. Kas Euroopa Komisjon võib kasutada kartellimenetluses tõendeid, mille ta on liikmesriigi maksuhaldurilt juhuslikult saanud? See on sisuliselt õigusküsimus, mida Euroopa Kohus peab käesolevas apellatsioonimenetluses käsitlema.

2. See küsimus kerkib seoses Lõuna-Euroopa „banaanikartelliga“, mis avastati mõni aasta tagasi. [2] Selles kartellis osalesid Chiquita ja Pacificu kontsernid. Komisjon sai 2007. aastal selle kohta Itaalia maksupolitseilt [3] teavet, mis oli pärit maksualasest kriminaalmenetlusest. Eelkõige sellele teabele tugines komisjon järgnevalt oma 12. oktoobri 2011. aasta otsuses, [4] milles ta tuvastas ELTL artikli 101 rikkumise ja määras kolmele Pacificu kontserni kuuluvale äriühingule, nimelt äriühingutele FSL Holdings (FSL), Firma Léon Van Parys (LVP) ja Pacific Fruit Company Italy SpA (PCFI) [5] miljonitesse eurodesse ulatuva trahvi.

3. Nende kolme äriühingu tühistamishagi selle otsuse peale rahuldati esimeses kohtuastmes vaid osaliselt. Üldkohus jättis nende hagi oma 16. juuni 2015. aasta otsuses [6] osaliselt rahuldamata. Nüüd otsivad FSL, LVP ja PCFI õiguskaitset Euroopa Kohtus toimuvas apellatsioonimenetluses.

1 — Algkeel: saksa.

2 — Mõni aasta varem avastatud *Põhja-Euroopa* banaanikartelli on Euroopa Kohus käsitlenud juba 19. märtsi 2015. aasta kohtuotsuses Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe *vs.* komisjon (C-286/13 P, EU:C:2015:184) ning 24. juuni 2015. aasta kohtuotsuses liidetud kohtuasjades Fresh Del Monte Produce *vs.* komisjon ja komisjon *vs.* Fresh Del Monte Produce (C-293/13 P ja C-294/13 P, EU:C:2015:416).

3 — Guardia di Finanza.

4 — Komisjoni 12. oktoobri 2011. aasta otsus K(2011) 7273 (lõplik), mis käsitleb [ELTL] artikli 101 kohast menetlust (juhtum COMP/39482 – Eksootilised puuviljad (banaanid); kokkuvõte ELT 2012, C 64, lk 10); edaspidi „vaidlusalune otsus“.

5 — Edaspidi koos ka „apellandid“.

6 — Kohtuotsus, 16.6.2015, FSL jt *vs.* komisjon (T-655/11, EU:T:2015:383); edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“.

4. Võimalus kasutada teavet ja tõendeid, mille komisjon on saanud liikmesriigi asutustelt, puudutab keskset elementi konkurentsiõiguse rakendamise ajakohastatud süsteemis, mis kehtestati määrusega (EÜ) nr 1/2003.[7] Selle tõttu on Euroopa Kohtu otsus käesolevas asjas teedrajava tähtsusega, mis puudutab asutuste tulevast koostööd liidu ja liikmesriikide tasandil, nii konkurentsiasutuste kui ka teiste valdkondade haldusasutuste osas.

5. Lisaks käsitletakse käesolevas asjas mõnda tavapärast küsimust, mis puudutavad leebemat kohtlemist, tõhusat kohtulikku kaitset ja eesmärgil põhineva konkurentsipiirangu mõistet.

II. Õiguslik raamistik

6. Käesoleva kohtuasja õiguslik raamistik on määratletav ELTL artikli 101 ja määrusega nr 1/2003.

7. Määruse nr 1/2003 artikkel 12 „Teabevahetus" sätestab järgmist:

„1. [ELTL artiklite 101 ja 102] kohaldamisel on komisjonil ja liikmesriikide konkurentsiasutustel õigus esitada üksteisele sisulist või õiguslikku teavet, sealhulgas konfidentsiaalset teavet, ning kasutada seda tõendusmaterjalina.

2. Vahetatavat teavet kasutatakse tõendusmaterjalina üksnes [ELTL artikli 101 või 102] kohaldamisel ning küsimuses, mille jaoks teabe esitanud asutus on selle hankinud. Kui teatava juhtumi puhul kohaldatakse siseriiklikku konkurentsiõigust paralleelselt ühenduse konkurentsiõigusega ja see ei vii teistsuguse tulemuseni, võib käesoleva artikli alusel vahetatavat teavet kasutada ka siseriikliku konkurentsiõiguse kohaldamisel.

3. Lõike 1 alusel vahetatavat teavet võib kasutada üksnes tõendusmaterjalina füüsiliste isikute suhtes sanktsioonide rakendamiseks, kui:

— teavet edastava asutuse õigusaktides on [ELTL artikli 101 või 102] rikkumisel ette nähtud samasugused sanktsioonid, või nende puudumisel,

— teabe kogumisel on järgitud füüsiliste isikute kaitseõiguse samasugust kaitsetaset, nagu on sätestatud teavet saava asutuse siseriiklikes eeskirjades. Sellegipoolest ei tohi teavet saav asutus sel juhul kasutada vahetatavat teavet vabadusekaotuslike sanktsioonide rakendamisel."

8. Artikli 12 kohta on määruse nr 1/2003 põhjenduses 16 märgitud:

„Olenemata vastupidistest siseriiklikest sätetest, peaks [Euroopa konkurentsivõrgustiku] liikmetel olema õigus vahetada omavahel teavet ja kasutada seda tõendusmaterjalina isegi juhul, kui teave on konfidentsiaalne. Seda teavet võib kasutada [ELTL artiklite 101 ja 102] kohaldamisel ning siseriikliku konkurentsiõiguse paralleelsel kohaldamisel, tingimusel et viimati nimetatud kohaldamisel käsitletakse sama juhtumit ja see ei vii teistsuguse tulemuseni. Kui teavet saav asutus kasutab seda ettevõtjate suhtes sanktsioonide rakendamiseks, ei tohiks teabe kasutamisel olla muid piiranguid peale kohustuse kasutada seda eesmärgil, milleks see koguti, arvestades asjaolu, et kõigis süsteemides rakendatakse ettevõtjate suhtes sama liiki sanktsioone. Ettevõtjate kaitseõigust eri süsteemides võib pidada piisavalt samaväärseks. Füüsiliste isikute suhtes võib eri süsteemide raames siiski rakendada märkimisväärselt teistsuguseid sanktsioone. Sel juhul tuleb tagada, et teavet kasutatakse üksnes juhul, kui selle kogumisel on järgitud füüsiliste isikute kaitseõiguse samasugust kaitsetaset, nagu on sätestatud teavet saava asutuse siseriiklikes eeskirjades."

7 — Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 [EÜ] artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205), edaspidi „määrus nr 1/2003".

9. Lisaks tuleb viidata määruse nr 1/2003 artiklile 28, mille lõige 1 sätestab järgmist:

„Ilma et see piiraks artiklite 12 ja 15 kohaldamist, võib artiklite 17–22 kohaselt kogutud teavet kasutada ainult sel eesmärgil, milleks see koguti."

10. Lõpuks sätestab määruse nr 1/2003 artikkel 31 „Otsuste läbivaatamine Euroopa Kohtus":

„Euroopa Kohtul on täielik pädevus läbi vaadata otsused, millega komisjon on määranud trahvid või karistusmaksed. Euroopa Kohus võib määratud trahvi või karistusmakse tühistada, seda vähendada või suurendada."

III. Vaidluse taust

11. Pacificu kontsern turustab banaane Bonita kaubamärgi all. Üldkohus tuvastas, et Pacific osales koos Chiquitaga Lõuna-Euroopa, täpsemalt Kreeka, Itaalia ja Portugali banaaniturul kartellikokkuleppes ELTL artikli 101 tähenduses.

A. *Asjaolud ja haldusmenetlus*

12. Komisjon sai 26. juulil 2007 Itaalia maksupolitseilt koopiad ühe Pacificu töötaja isiklikest märkmetest, mis leiti Itaalias tema kodu ja kontori läbiotsimisel siseriikliku maksualase kriminaaluurimise käigus. [8]

13. Seejärel kontrollis komisjon Itaalia ja Hispaania banaaniimportijaid. Lisaks saatis ta asjaomastele ettevõtjatele, klientidele ja teistele turuosalistele mitu teabenõuet, milles ta palus uuesti esitada teatud informatsiooni, mis juba sisaldus Põhja-Euroopa banaanikartelli käsitlevas menetlustoimikus. [9]

14. Pärast vastuväiteteatise saatmist, toimikuga tutvumise võimaldamist ja asjasse puutuvate ettevõtjate ärakuulamist võttis komisjon 12. oktoobril 2011 vastu vaidlusaluse otsuse.

15. Selles otsuses tuvastab komisjon, et kartelliosalised kooskõlastasid täpsemalt kindlaksmääratud ajavahemikus 2004. aastast kuni 2005. aastani Kreekas, Itaalias ja Portugalis oma hinnastrateegiat seoses tulevaste hindade, hinnataseme ja hindade muutumise ja/või hinnasuundumustega ning vahetasid teavet tulevase hindu puudutava tegevuse kohta turul. [10] See tegevus kuulus üldisesse süsteemi, mille eesmärk oli määrata kindlaks nende tegevussuunad turul ja piirata oma iseseisvat kaubanduslikku tegevust samal konkurentsivastasel eesmärgil ja ühelainsal majanduslikul eesmärgil, milleks oli hindade tavapärase muutumise piiramine või moonutamine Itaalia, Kreeka ja Portugali banaanisektoris ning selle kohta teabe vahetamine. [11]

16. Komisjoni hinnangul kujutavad kõnealused asjaolud endast ELTL artikli 101 lõike 1 tähenduses kokkulepet, kuna asjasse puutuvad ettevõtjad leppisid sõnaselgelt kokku teatud tegevuses turul, et teadlikult asendada konkurentsiriskid omavahelise praktilise koostööga. Isegi kui ei oleks tõendatud, et pooled leppisid sõnaselgelt kokku ühises kavas, mis moodustab kokkuleppe, on komisjoni sõnul ikkagi tegemist kooskõlastatud tegevusega ELTL artikli 101 lõike 1 tähenduses, kusjuures pooltevaheline suhtlus mõjutas nende tegevust Lõuna-Euroopas müüdavate banaanide hinna kindlaksmääramisel. [12]

8 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 7 ja vaidlusaluse otsuse põhjendus 81.

9 — Põhja-Euroopa banaanikartelli kohta vt komisjoni 15. oktoobri 2008. aasta otsus K(2008) 5955 (lõplik) [EÜ] artikli 81 kohase menetluse kohta (juhtum COMP/39.188 – Banaanid; kokkuvõte ELT 2009, C 189, lk 12).

10 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 22 ning vaidlusaluse otsuse põhjendused 94 ja 187.

11 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 24 ning vaidlusaluse otsuse põhjendused 209 ja 213.

12 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 23 ning vaidlusaluse otsuse põhjendused 188 ja 195.

17. ELTL artikli 101 ühes ja vältavas rikkumises osalemise eest määras komisjon vaidlusaluses otsuses FSLile, LVP-le ja PFCI-le 8,919 miljoni euro suuruse trahvi, mille tasumise eest nad vastutavad solidaarselt. Seevastu kinnitati Chiquitale määratud trahvi suuruseks leebema kohtlemise kohaldamise tõttu null eurot.[13]

B. *Menetlus esimeses kohtuastmes*

18. FSL, LVP ja PFCI esitasid vaidlusaluse otsuse peale 22. detsembril 2011 esimeses kohtuastmes Üldkohtule ühiselt tühistamishagi.

19. Üldkohus tühistas 16. juuni 2015. aasta otsusega vaidlusaluse otsuse osaliselt ja vähendas trahvi ligikaudu neljandiku võrra 6,689 miljoni euroni ning otsustas kohtukulude jaotamise.

IV. Menetlus Euroopa Kohtus

20. Apellandid esitasid Üldkohtu otsuse peale 4. septembril 2015 ühiselt käesoleva apellatsioonkaebuse.

21. Apellandid paluvad Euroopa Kohtul:

— esimese võimalusena tühistada vaidlustatud kohtuotsus, kuna kasutatud on tõendeid, mis on saadud tõendite kogumise menetlust täielikult eirates ja kuna 2002. aasta koostööteatist on vääralt kohaldatud, ning sellest tulenevalt tühistada vaidlusalune otsus tervikuna;

— teise võimalusena tühistada vaidlustatud kohtuotsus osas, milles Üldkohus ei ole apellantidele määratud trahvi üle teostanud täielikku kohtulikku kontrolli, ning sellest tulenevalt oluliselt vähendada vaidlustatud kohtuotsusega apellantidele määratud trahvi;

— kolmanda võimalusena tühistada vaidlustatud kohtuotsus osas, milles Üldkohus ei ole nõuetekohaselt tuvastanud, et rikkumise eesmärk või tagajärg oli konkurentsi piiramine, ning sellest tulenevalt saata asi tagasi Üldkohtule, välja arvatud juhul, kui Euroopa Kohus leiab, et tal on vaidlusaluse otsuse tühistamiseks piisavalt teavet;

— igal juhul mõista komisjonilt välja nii Üldkohtu kui ka Euroopa Kohtu menetluses apellantide kantud kohtukulud.

22. Komisjon palub omakorda:

— jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja

— mõista kohtukulud välja apellantidelt.

23. Euroopa Kohtus menetleti apellatsioonkaebust kirjalikult.

13 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 32 ja vaidlusaluse otsuse artikkel 2.

V. Hinnang

24. Apellatsioonkaebuses ei käsitle FSL, LVP ja PFCI enam kõiki esimese kohtuastme menetluse esemeks olnud küsimusi. Pigem piirdub õiguslik arutelu apellatsioonimenetluses ainult valitud probleemidega. Sellega seoses tuginevad apellandid apellatsioonkaebuses neljale väitele, millest esimene käsitleb Itaalia maksupolitsei edastatud tõendite kasutatavust (selle kohta allpool punkt A), teine puudutab leebema kohtlemise kohaldamist (selle kohta allpool punkt B), kolmanda ese on tõhusa kohtuliku kaitse põhimõte seoses trahvidega (selle kohta allpool punkt C) ja neljanda teema on eesmärgil põhineva konkurentsipiirangu mõiste (selle kohta allpool punkt D).

A. *Itaalia maksuhalduri edastatud tõendite kasutatavus (apellatsioonkaebuse esimene väide)*

25. Käesolevas kohtuasjas on huvi keskmes apellatsioonkaebuse esimene väide, mis käsitleb küsimust, kas tõendeid, mille Itaalia maksupolitsei komisjonile edastas, võib kasutada. Apellandid leiavad, et komisjon ei oleks tohtinud Pacificu töötaja isiklikke märkmeid, mille Itaalia maksupolitsei oli saanud tema kodu läbiotsimisel maksualase kriminaaluurimise käigus, ELTL artikli 101 ja määruse nr 1/2003 alusel toimunud haldusmenetluses kasutada tõendina kartellikokkuleppe olemasolu kohta.

26. Sisuliselt heidavad apellandid Üldkohtule ette, et ta on vaidlustatud kohtuotsuse punktides 66–99 eiranud kaitseõigusi ega ole arvestanud olulisi menetlusnõudeid, nimelt seadusandja hinnanguid, mida on väljendatud määruse nr 1/2003 artikli 12 lõikes 2. Lisaks leiavad nad, et Üldkohus on tõendeid moonutanud.

27. Igaühte neist kolmest asjaolust käsitlen ma allpool eraldi jaotises, kusjuures ma pean asjakohaseks rühmitada apellantide esitatud kriitika teemade kaupa ja käsitleda seda muudetud järjekorras.

1. Tõendite kasutamise keelu väidetav olemasolu

28. Apellandid heidavad Üldkohtu otsusele peamiselt ette, et liidu tasandil ei saa olla lubatavad tõendid, mille saamisel on „täielikult eiratud huvitatud isikute põhiõigusi" ja mida ei või seetõttu kasutada.

29. Mis puudutab esiteks põhiõiguste väidetavat eiramist, siis ei selgita apellandid mitte üheski kohas lähemalt, milles see käesoleval juhul – olgu liidu või liikmesriigi tasandil – täpselt seisneb.[14] Seega on apellantide argumendid selles küsimuses liiga üldised ja ebaselged, et neid saaks õiguslikult hinnata.[15]

30. Mis puudutab seejärel väidet, et tõendeid, mille Itaalia maksupolitsei komisjonile edastas, ei saa kasutada, siis ajendavad apellantide argumendid esitama mõne selgitava märkuse selle kohta, millistel tingimustel tuleb konkurentsialastes menetlustes eeldada tõendite kasutamise keeldu.

31. Lähtuda tuleks sellest, et kartellikokkuleppe olemasolu saab tõendada mis tahes sobivate tõenditega. Üldpõhimõtet, mille kohaselt võivad konkurentsiasutused tugineda ainult teatud tõenditele või kasutada ainult teatud allikatest pärit tõendeid, liidu õiguses ei ole.

14 — Välja arvatud kaitseõiguste väidetav rikkumine, mida ma allpool eraldi käsitlen (vt selle kohta käesoleva ettepaneku punktid 52–63).

15 — Kohtuotsused, 11.9.2007, Lindorfer *vs.* nõukogu (C-227/04 P, EU:C:2007:490, punkt 83); 18.7.2013, Schindler Holding jt *vs.* komisjon (C-501/11 P, EU:C:2013:522, punkt 45) ja 11.9.2014, MasterCard jt *vs.* komisjon (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punkt 151).

32. Pigem on kartellikokkuleppe olemasolust tunnistust andvate võimalike tõendite spekter väga lai. Kohtupraktika kinnitab, et enamikul juhtudel tuleb konkurentsivastase tegevuse või kokkuleppe olemasolu järeldada teatud hulgast kokkusattumustest ja kaudsetest viidetest, mis üheskoos käsitletuna võivad muu loogilise selgituse puudumise korral tõendada konkurentsieeskirjade rikkumist.[16] See kehtib veelgi enam kartellide puhul, mis on oma laadilt salajased ja mille kohta huvitatud isikutel on tavaliselt minimaalselt dokumente.[17]

33. Asjaomaste tõendite tõendusjõu suhtes kehtib tõendite vaba hindamise põhimõte, mille kohaselt on tõendite hindamisel ainus kriteerium nende usaldusväärsus.[18]

34. Vaid erandjuhtudel kehtivad tõendite kasutamise keelud, millega on vastuolus tuginemine teatavatele tõenditele ELTL artikli 101 või 102 rikkumise kohta. Sellised keelud võivad esiteks tuleneda sellest, et tõendi saamisel on rikutud olulisi menetlusnorme, mille eesmärk on õigussubjekti kaitse (vt selle kohta allpool punkt a), ja teiseks sellest, et tõendit on kavas kasutada õigusvastasel eesmärgil (vt selle kohta allpool punkt b).

a) Komisjon ei ole tõendite saamisel rikkunud olulisi menetlusnorme

35. Esiteks väidavad apellandid, et Üldkohus oleks pidanud kontrollima, kas komisjon sai liikmesriigi maksualasest kriminaalmenetlusest pärit tõendid õiguspäraselt.

36. Üldjuhul hinnatakse liikmesriigi asutuste poolt tõendite esitamise ja liikmesriigi õiguse kohaselt kogutud teabe komisjonile edastamise õiguspärasust liikmesriigi õiguse kohaselt; lisaks puudub liidu kohtul pädevus kontrollida, kas liikmesriigi asutuse vastuvõetud akt on siseriikliku õiguse seisukohast õiguspärane.[19] Seda märkis Üldkohus täiesti õigesti.[20]

37. Loomulikult ei tähenda see, et komisjon või liidu kohtud võiksid konkurentsialases menetluses teadlikult tugineda tõenditele, mis on ilmselgelt saadud olulisi menetlusnorme rikkudes. Liidu õiguse aluspõhimõtted, eelkõige õigus heale haldusele (põhiõiguste harta artikli 41 lõige 1) ja õigus õiglasele kohtulikule arutamisele (põhiõiguste harta artikli 47 lõige 1) nõuavad, et liidu institutsioonid kõiki neile teadaolevaid konkreetse juhtumi asjaolusid vähemalt kokkuvõtlikult hindaksid.[21]

38. Seetõttu peab komisjon haldusmenetluses tagama, et kõnealused tõendid ei oleks kõigi talle teadaolevate asjaolude kohaselt ei liikmesriigi asutuste poolt õigusvastaselt kogutud ega õigusvastaselt komisjonile edastatud. Ka Üldkohus peab tõendeid selliselt kontrollima, kui esimese astme kohtumenetluses vastavad etteheited esitatakse.[22]

16 — Kohtuotsused, 7.1.2004, Aalborg Portland jt *vs.* komisjon (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 57); 6.12.2012, komisjon *vs.* Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, punkt 70) ja 17.9.2015, Total Marketing Services *vs.* komisjon (C-634/13 P, EU:C:2015:614, punkt 26).

17 — Kohtuotsused, 7.1.2004, Aalborg Portland jt *vs.* komisjon (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 55) ja 25.1.2007, Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel *vs.* komisjon (C-403/04 P ja C-405/04 P, EU:C:2007:52).

18 — Kohtuotsused, 25.1.2007, Dalmine *vs.* komisjon (C-407/04 P, EU:C:2007:53, punktid 49 ja 63) ja 19.12.2013, Siemens jt *vs.* komisjon (C-239/11 P, C-489/11 P ja C-498/11 P, EU:C:2013:866, punkt 128).

19 — Kohtuotsus, 25.1.2007, Dalmine *vs.* komisjon (C-407/04 P, EU:C:2007:53, punkt 62).

20 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 45.

21 — Selle kohta ka kohtuotsus, 3.9.2008, Kadi ja Al Barakaat International Foundation *vs.* nõukogu ja komisjon (C-402/05 P ja C-415/05 P, EU:C:2008:461, punkt 284), mille kohaselt ei ole lubatud meetmed, mis on inimõiguste austamisega vastuolus.

22 — Selle kohta kohtuotsus, 25.1.2007, Dalmine *vs.* komisjon (C-407/04 P, EU:C:2007:53, punkt 63, viimane lause), mille kohaselt tuleb seejuures arvesse võtta, kas liikmesriigi kohus on kõnealuste tõendite komisjonile edastamise õigusvastaseks tunnistanud.

39. Käesoleval juhul olid Üldkohtule, nagu ka enne komisjonile, teada eelkõige kaks asjaolu, mis rääkisid selle poolt, et Itaalia maksupolitsei edastas komisjonile tõendeid õiguspäraselt. Esiteks ei olnud ükski Itaalia kohus nende tõendite edastamist keelanud.[23] Teiseks edastati kõnealused tõendid, mis olid kogutud liikmesriigi maksualase kriminaalmenetluse käigus, komisjonile pädeva Itaalia riigiprokuröri loal.[24]

40. Apellandid ei esita ühtegi asjaolu, mis kummutaks Üldkohtu sellesisuliste järelduste õigsuse ja seaks kahtluse alla nende tõendite edastamise õiguspärasuse. Apellatsioonimenetluses möönavad nad koguni sõnaselgelt, et ei ole olemas Itaalia kohtu otsust, mis tunnistaks kõnealuste dokumentide edastamise õigusvastaseks, kuigi nad on enda sõnul püüdnud „oma õigusi liikmesriigi tasandil kaitsta".

41. Neil asjaoludel ei saa Üldkohtule ette heita, et ta tugines tõenditele, mille komisjon oli saanud õiguspäraselt ja mille suhtes ei kehtinud seetõttu kasutamiskeeld.

b) Tõendeid ei ole kasutatud õigusvastasel eesmärgil

42. Lisaks sellele heidavad apellandid ette, et Itaalia maksupolitsei edastatud tõendeid, mis olid pärit maksualasest kriminaalmenetlust, ei oleks võinud kartellimenetluses kasutada ELTL artikli 101 rikkumise tõendamiseks.

43. Apellantide argumendid tuginevad peamiselt määruse nr 1/2003 artikli 12 lõikele 2. Nad soovivad seda sätet mõista sellise üldpõhimõtte väljendusena, mille kohaselt tuleb kõiki tõendeid, mida komisjon ja liikmesriigi asutused vahetavad, kasutada piiratud eesmärgil. Apellantide arvates võib selleks, et tõendada konkurentsivastast tegevust ELTL artikli 101 või 102 tähenduses, kasutada ainult neid tõendeid, mis on kogutud just sel eesmärgil.

44. Ka need argumendid ei ole siiski veenvad.

45. Määruse nr 1/2003 artiklil 12 on erieesmärk: selle sättega hõlbustatakse ja edendatakse asutuste koostööd Euroopa konkurentsivõrgustikus, see tähendab liidu ja liikmesriikide konkurentsiasutuste vahel. Seetõttu näeb artikkel 12 sõnaselgelt ette, et konkurentsiasutuste vahetatavaid tõendeid võib – selles artiklis konkreetselt esitatud tingimustel – kartellimenetlustes ilma pikemata kasutada.

46. Sellest ei või aga ümberpöördult järeldada, et *väljaspool* Euroopa konkurentsivõrgustikku ei ole teabevahetus ja tõendite edastamine asutuste vahel lubatud. Sedavõrd kitsendav käsitlus oleks vastuolus liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõttega. Samal ajal halvendaks see liigselt komisjoni ja liikmesriigi konkurentsiasutuste võimalusi kartellimenetlustes tõendeid koguda.[25] Viimaks kahjustataks sellega üht liidu õiguse peamist eesmärki, nimelt Euroopa siseturu konkurentsieeskirjade tõhusat rakendamist.[26]

47. Vastupidi sellele ei väljenda määruse nr 1/2003 artikli 12 lõige 2, millele apellandid osutasid, õiguse üldpõhimõtet, mille kohaselt võib kartellimenetluses alati kasutada ainult neid tõendeid, mis on juba varem konkurentsieeskirjade täitmise eesmärgil kogutud. On küll tõsi, et tõendeid – isegi kui need on saadud täiesti õiguspäraselt – ei või kunagi kasutada *õigusvastasel* eesmärgil. Tõendite suhtes, mis on kogutud õigusvastasel eesmärgil, kehtib seega tõendite kasutamise keeld. Sellest ei järeldu siiski, et

23 — Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 80 ja 81.

24 — Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 82–89.

25 — Sellele aspektile osutas õigesti ka Üldkohus (vt eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punkti 78 lõpuosa ja punkt 79).

26 — Seoses konkurentsieeskirjade tähtsusega siseturu toimimise seisukohast vt kohtuotsus, 1.6.1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, punkt 36) ning – mis puudutab õiguslikku olukorda pärast Lissaboni lepingu jõustumist – kohtuotsused, 17.2.2011, TeliaSonera (C-52/09, EU:C:2011:83, punkt 20) ja 17.11.2011, komisjon *vs.* Itaalia (C-496/09, EU:C:2011:740, punkt 60). ELTL artiklite 101 ja 102 (varem EÜ artiklid 81 ja 82) tõhusa rakendamise tähtsust rõhutati hiljuti nt kohtuotsustes, 11.6.2009, X BV (C-429/07, EU:C:2009:359, punktid 33–35); 7.12.2010, VEBIC (C-439/08, EU:C:2010:739, punkt 59); 14.6.2011, Pfleiderer (C-360/09, EU:C:2011:389, punkt 19) ja 18.6.2013, Schenker jt (C-681/11, EU:C:2013:404, punkt 46).

tõendeid, mis on kogutud *eesmärgil, mis ei ole konkurentsiga seotud* (näiteks maksualase kriminaalmenetluse käigus), ei või kunagi kasutada *konkurentsieeskirjade täitmise eesmärgil* (nimelt ELTL artikli 101 kohases kartellimenetluses nagu käesoleval juhul). Sellele vastavalt on liidu kohtud juba kinnitanud, et komisjon võib liikmesriigi maksualase kriminaalmenetluse käigus kogutud tõendeid kartellimenetluses kasutada.[27]

48. Ainult juhul, kui seadusandja näeb – liidu või liikmesriigi tasandil – teatavate tõendite puhul sõnaselgelt ette, et neid võib kasutada piiratud eesmärgil, on keelatud neid uuesti kasutada muul eesmärgil kui see, milleks neid esialgu koguti. Nii on see eelkõige vastavalt määruse nr 1/2003 artikli 28 lõikele 1 nende tõendite puhul, mida komisjon kogub tema korraldatud kartellimenetluste käigus, ja sama kehtib vastavalt määruse nr 1/2003 artikli 12 lõikele 2 nende tõendite puhul, mida omavahel vahetavad Euroopa konkurentsiasutused.

49. Sellelaadseid erinorme ja neid käsitlevat kohtupraktikat[28] ei saa siiski üldistada nii, et kartellimenetlustes, mida Euroopa konkurentsiasutused läbi viivad, ei või kunagi kasutada muid tõendeid kui neid, mis on kogutud konkreetselt konkurentsieeskirjade täitmise eesmärgil. Pigem on määruse nr 1/2003 artikli 12 lõike 2 ja artikli 28 lõike 1 eesmärk ettevõtjaid üksnes hoiatada selle eest, et nende vastu võidakse tõendeid, mida konkurentsiasutus on konkurentsimenetluses kogunud – või koguni teavet, mida nad ise on sellises haldusmenetluses vabatahtlikult, näiteks leebema kohtlemise taotluses esitanud – hiljem kasutada teistes menetlustes, kus võivad kehtida rangemad menetlusnõuded, nimelt teatavates kohtumenetlustes, mis kuuluvad kriminaalõiguse keskmesse.

50. Käesolevas asjas ei ole siiski mingit pidepunkti, mis annaks alust arvata, et konkreetselt Itaalia maksualases kriminaalmenetluses kehtinud menetlusnõuded, mida maksupolitsei peab järgima, on leebemad, kui need nõuded, millest komisjon lähtub kartellimenetluses. Olukorda, mis on sarnane määruse nr 1/2003 artikli 12 lõikega 2 või artikli 28 lõikega 1, seega ei esine.

51. Kokkuvõttes ei saa seega oletada, et Itaalia maksupolitsei edastatud tõendeid kasutati käesolevas asjas vaidlusaluses komisjoni kartellimenetluses õigusvastaselt, mis võiks õigustada tõendite kasutamise keeldu.

2. Kaitseõiguste väidetav rikkumine

52. Peale selle väidavad apellandid apellatsioonkaebuse teises väites korduvalt, et Üldkohus on eiranud nende kaitseõigusi. Käsitlen neid väiteid nüüd kokkuvõtlikult.

53. Esiteks heidavad apellandid ette, et nad said alles pikka aega pärast seda, kui Itaalia maksupolitsei oli komisjonile tõendid edastanud, sellest toimingust teada. Teiseks väidavad nad, et komisjon ei oleks Lõuna-Euroopa banaanikartelli suhtes kunagi menetlust algatanud, kui Itaalia maksupolitsei ei oleks kõnealuseid Pacificu töötaja isiklikke märkmeid –, mis justkui andsid alust edasiseks uurimiseks – edastanud.

54. Kumbki apellantide argument ei osuta siiski nende kaitseõiguste mis tahes rikkumisele.

27 — Vt selle kohta Üldkohtu otsus, 8.7.2004, Dalmine *vs.* komisjon (T-50/00, EU:T:2004:220, punktid 83–91), mida on kinnitatud Euroopa Kohtu otsusega, 25.1.2007, Dalmine *vs.* komisjon (C-407/04 P, EU:C:2007:53, punktid 62 ja 63).

28 — Vt põhjapaneva tähtsusega kohtuotsused, 17.10.1989, Dow Benelux *vs.* komisjon (85/87, EU:C:1989:379, punktid 17 ja 18) ja 15.10.2002, Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, EU:C:2002:582, punktid 298–300), mis käsitlevad määruse nr 17 artiklit 20. Nüüd vastab sellele sättele määruse nr 1/2003 artikli 28 lõige 1.

55. Kaitseõigused on põhiõigused, mis moodustavad lahutamatu osa õiguse üldpõhimõtetest, mille järgimise Euroopa Kohus tagab.[29] Need on nüüd ka põhiõiguste harta artikli 41 lõikes 2 ja artikli 48 lõikes 2 kesksel kohal.

56. Vastupidi sellele, mida näivad arvavat apellandid, ei kaitse kaitseõigused aga selle eest, et komisjon üldse algatab menetluse ELTL artikli 101 või 102 väidetava rikkumise tõttu ja kasutab selle käigus tõendeid, mille on talle edastanud liikmesriigi asutused väljaspool Euroopa konkurentsivõrgustikku. Kaitseõigustest tulenevad üksnes teatavad menetlustagatised, mida komisjon peab selle menetluse läbiviimisel järgima ja mille rikkumine toob kaasa lõppotsuse tühistamise.

57. Kaitseõiguste tagamine nõuab eelkõige, et asjaomastele ettevõtjatele antakse võimalus esitada oma seisukoht. Neil tuleb võimaldada esitada tõhusalt oma seisukoht nende väidetavate faktiliste asjaolude ja dokumentide tõelevastavuse ning asjakohasuse kohta, millele komisjon viitab selleks, et põhjendada oma väidet rikkumise toimepanemise kohta[30] (vt ka põhiõiguste harta artikli 41 lõike 2 punktid a ja b).

58. Vaidlust ei ole selle üle, et apellantidel oli käesoleval juhul võimalik tutvuda Itaalia maksupolitsei edastatud tõenditega ja esitada nende kohta seisukoht. Nad heidavad ette üksnes seda, et nad said selle võimaluse haldusmenetluse liiga hilises faasis.

59. Selle kohta tuleb märkida, et haldusmenetlus koosneb kahest etapist,[31] kusjuures dokumentidega tutvumine ja ärakuulamine tuleb põhimõtteliselt tagada alles pärast esialgse uurimise lõppu, ja nimelt siis, kui komisjon edastab asjaomastele ettevõtjatele vastuväiteteatise.[32] Asjaomaste ettevõtjate varasem teavitamine võib komisjoni uurimist liigselt raskendada ja võib esineda tõendite varjamise oht.[33]

60. Kahtlemata peab komisjon ka esialgse uurimise käigus – seega juba enne vastuväiteteatise saatmist –, tagama, et asjaomaste ettevõtjate kaitseõigusi ei kahjustataks.[34]

61. Apellandid ei ole siiski esitanud ühtegi konkreetset argumenti, millest nähtuks, et käesoleval juhul pidi komisjon FSLi, LVP ja PFCI kaitsevõimaluste tagamiseks neid otsekohe – ja seega pikka aega enne vastuväiteteatise saatmist – teavitama Itaalia maksupolitsei edastatud tõenditest ja laskma neil esitada oma võimalikud seisukohad.[35] Veel vähem on apellandid tõendanud, et pelk Itaalia maksupolitsei edastatud tõendite kasutamine võiks iseenesest kaitseõigusi kahjustada. Etteheite puhul, et nende kaitseõigusi on „korvamatult kahjustatud", on tegemist üksnes äärmiselt ebamäärase väitega, mida ei ole kuidagi põhjendatud.

29 — Kohtuotsused, 7.1.2004, Aalborg Portland jt *vs.* komisjon (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 64); 14.9.2010, Akzo Nobel Chemicals ja Akcros Chemicals *vs*. komisjon (C-550/07 P, EU:C:2010:512, punkt 92) ja 25.10.2011, Solvay *vs.* komisjon (C-110/10 P, EU:C:2011:687, punkt 47).

30 — Kohtuotsused, 13.2.1979, Hoffmann-La Roche *vs.* komisjon (85/76, EU:C:1979:36, punkt 11); 7.1.2004, Aalborg Portland jt *vs.* komisjon (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 66); 25.1.2007, Dalmine *vs.* komisjon (C-407/04 P, EU:C:2007:53, punkt 44) ja 25.10.2011, Solvay *vs.* komisjon (C-110/10 P, EU:C:2011:687, punkt 48).

31 — Kohtuotsused, 15.10.2002, Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, EU:C:2002:582, punktid 181–184); 21.9.2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied *vs.* komisjon (C-105/04 P, EU:C:2006:592, punkt 38) ja 3.9.2009, Prym ja Prym Consumer *vs*. komisjon (C-534/07 P, EU:C:2009:505, punkt 27).

32 — Kohtuotsus, 25.1.2007, Dalmine *vs.* komisjon (C-407/04 P, EU:C:2007:53, punktid 58 ja 59).

33 — Kohtuotsus, 25.1.2007, Dalmine *vs.* komisjon (C-407/04 P, EU:C:2007:53, punkt 60).

34 — Kohtuotsused, 21.9.1989, Hoechst *vs.* komisjon (46/87 ja 227/88, EU:C:1989:337, punkt 15); 18.10.1989, Orkem *vs.* komisjon (374/87, EU:C:1989:387, punkt 33) ja 7.1.2004, Aalborg Portland jt *vs.* komisjon (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 63).

35 — Selle kohta ka kohtuotsus, 25.1.2007, Dalmine *vs.* komisjon (C-407/04 P, EU:C:2007:53, punkt 61).

62. Kokkuvõttes näib apellantide väidete tegelik rõhuasetus olevat selline, et komisjon ei oleks võinud kasutada Itaalia maksupolitseilt saadud tõendeid isegi kartellimenetluse algatamiseks ega oma edasise uurimise lähtepunktina. Just see võimalus on aga komisjonil väljakujunenud kohtupraktika kohaselt igal juhul olemas [36] ja see on oluline konkurentsieeskirjade tõhusaks rakendamiseks Euroopa siseturul.

63. Eeltoodut arvestades ei saa Üldkohtule kaitseõiguste eiramist ette heita. [37]

3. Tõendite väidetav moonutamine Üldkohtu poolt

64. Lõpuks heidavad apellandid Üldkohtule apellatsioonkaebuse esimese väite raames ette, et ta on tõendeid moonutanud. Moonutamine seisneb väidetavalt selles, et Üldkohus märgib vaidlustatud kohtuotsuse punktides 67 ja 68, et ei ole oluline, kas Itaalia maksupolitsei edastas kaks lehekülge Pacificu töötaja isiklike märkmete neljast vaidlusalusest lehest komisjonile õigusvastaselt.

65. Selle kohta tuleb märkida, et moonutamisega on tegemist ainult juhul, kui ilma uusi tõendeid uurimata ilmneb, et olemasolevatele tõenditele antud hinnang on ilmselgelt väär. [38] Lisaks peab apellant osutama täpselt tõenditele, mida Üldkohus on moonutanud, ning tooma välja hindamisvead, mis tema arvates on selle moonutamise põhjustanud. [39]

66. Käesolevas asjas ei märgi apellandid, milliseid tõendeid täpselt on Üldkohus moonutanud. Nad piirduvad väga üldise väitega, et Üldkohus on „moonutanud tõendite selget mõtet". Samuti ei ole vaidlustatud kohtuotsuse punktides 67 ja 68 kuskil kasutatud apellantide kritiseeritud sõnastust, et ei ole oluline, kas kõnealused kaks lehekülge Pacificu töötaja isiklikest märkmetest edastati komisjonile ebaseaduslikult.

67. Üldkohus märkis tõepoolest, et nimetatud kaks lehekülge Pacificu töötaja märkmetest on „käesoleva kohtuasja toimikus sõltumata sellest, kas Guardia di Finanza edastatud dokumendid on lubatavad". [40] Sellega viitas Üldkohus aga üksnes asjaolule, et komisjon oli needsamad kaks lehekülge leidnud ka läbiotsimise käigus, mille ta ise Itaalias Pacificu ruumides korraldas. Tõendite moonutamist ei saa sellisel puhul tuvastada isegi juhul, kui uurida apellantide argumente ülimalt heatahtlikult.

68. Lõpuks tuleb märkida, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 67 ja 68 esitatud järeldustega Üldkohus üksnes esitab faktiliste asjaolude õigusliku kvalifikatsiooni: ta hindab Itaalia maksupolitsei poolt teatud tõendite komisjonile edastamisega tehtud võimaliku menetlusvea (puuduvat) põhjuslikku seost menetluse edasise käiguga. Tegemist ei ole tõendite moonutamisega.

4. Vahekokkuvõte

69. Kokkuvõttes on apellatsioonkaebuse esimene väide seega tervikuna põhjendamatu.

36 — Kohtuotsused, 17.10.1989, Dow Benelux *vs.* komisjon (85/87, EU:C:1989:379, punkt 19) ja 15.10.2002, Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, EU:C:2002:582, punkt 301); selle kohta ka – vastupidisel juhul – kohtuotsused, 16.7.1992, Asociación Española de Banca Privada jt (C-67/91, EU:C:1992:330, punktid 42 ja 43) ja 19.5.1994, SEP *vs.* komisjon (C-36/92 P, EU:C:1994:205, punkt 29).

37 — Selle kohta ka Üldkohtu otsus, 8.7.2004, Dalmine *vs.* komisjon (T-50/00, EU:T:2004:220, punktid 83–91), mis jäeti jõusse Euroopa Kohtu otsusega, 25.1.2007, Dalmine *vs.* komisjon (C-407/04 P, EU:C:2007:53, punktid 62 ja 63).

38 — Kohtuotsused, 18.1.2007, PKK ja KNK *vs.* nõukogu (C-229/05 P, EU:C:2007:32, punkt 37); 22.11.2007, Sniace *vs.* komisjon (C-260/05 P, EU:C:2007:700, punkt 37); 17.6.2010, Lafarge *vs.* komisjon (C-413/08 P, EU:C:2010:346, punkt 17) ja 4.7.2013, komisjon *vs.* Aalberts Industries jt (C-287/11 P, EU:C:2013:445, punkt 51).

39 — Kohtuotsused, 7.1.2004, Aalborg Portland jt *vs.* komisjon (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, punktid 50 ja 159); 17.6.2010, Lafarge *vs.* komisjon (C-413/08 P, EU:C:2010:346, punkt 16) ja 8.3.2016, Kreeka *vs.* komisjon (C-431/14 P, EU:C:2016:145, punkt 32).

40 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 68.

B. *Leebema kohtlemise kohaldamine ja selle raames saadud tõendite kasutatavus (apellatsioonkaebuse teine väide)*

70. Apellatsioonkaebuse teises väites leiavad apellandid sisuliselt, et teavet, mida Chiquita haldusmenetluses esitas, ei oleks tohtinud kasutada kartellikokkuleppe olemasolu tõendamiseks. Seda seetõttu, et Chiquita oli nimetatud teabe esitanud ainult oma leebema kohtlemise taotleja staatuse tõttu. Ent leebema kohtlemise taotleja staatus oli Chiquital apellantide arvates üksnes seoses *Põhja-Euroopa* banaanikartelliga, mitte seoses käesoleva vaidluse esemeks oleva *Lõuna-Euroopa* banaanikartelliga. Selle jättis Üldkohus tähelepanuta. Apellandid on arvamusel, et ilma leebema kohtlemise taotleja staatuseta oleks Chiquita süüstava teabe võib-olla esitamata jätnud.

71. Apellantide peamiseks argumendiks apellatsioonkaebuse teise väite raames on, et Chiquita ei ole seoses Lõuna-Euroopa banaanikartelliga komisjoniga piisavalt koostööd teinud, et leebemat kohtlemist ära teenida. [41]

1. Vastuvõetavus

72. Kõigepealt tuleb arutada selle väite vastuvõetavust.

73. Ühest küljest ei saa – vastupidi komisjoni arvamusele – öelda, et tegemist on täiesti uue väitega. Vastab tõele, et esimese astme menetluses keskenduti teisele küsimusele, nimelt sellele, kas komisjon on oma võimu kuritarvitanud ja Chiquitat õigusvastaselt mõjutanud. Siiski puudutab Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuses riivamisi ka leebema kohtlemise eeltingimuseks olevat nõuet teha kogu haldusmenetluse kestel tihedat ja tõhusat koostööd. [42] Kui apellantidel keelataks Üldkohtu sellekohaseid järeldusi kritiseerida, kaotaks apellatsioonimenetlus osaliselt oma mõtte. [43]

74. Teisest küljest kuulub aga küsimus, kas ettevõtja tegi haldusmenetluse käigus komisjoniga piisavalt koostööd, faktiliste asjaolude ja tõendite hindamise alla, mis on üksnes Üldkohtu ülesanne ja mida Euroopa Kohus ei või apellatsioonimenetluses kahtluse alla seada, kui ei ole tegemist võimaliku moonutamisega, mida käesolevas asjas ei väideta. [44]

75. Seetõttu on apellatsioonkaebuse teine väide vastuvõetamatu.

2. Põhjendatus

76. Isegi kui pidada apellatsioonkaebuse teist väidet vastuvõetavaks, näiteks seetõttu, et tegelikult puudutab see faktiliste asjaolude õigusliku kvalifikatsiooni õigsust, ei leiaks apellantide etteheide sisu poolest kinnitust. Seda seetõttu, et teave ja tõendid, mida ettevõtja haldusmenetluses esitas, ei muutu komisjoni jaoks kasutamatuks ainult seetõttu, et asjaomasele ettevõtjale oli leebema kohtlemise taotleja staatus antud võib-olla ebaõigesti.

77. Pigem ei mõjuta tunnistaja motiivid asutusega koostöö tegemiseks iseenesest tõendite kogumise õiguspärasust ja tõendite kasutatavust. Neil võib siiski olla roll tema avalduste väärtuse ja usaldusväärsuse hindamisel. Sellega ei ole aga käesoleval juhul just nimelt tegemist.

41 — Komisjoniga koostöö tegemise nõuded tulenevad komisjoni 2002. aasta teatise, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul, punkti 11 alapunktist a (EÜT 2002, C 45, lk 3).

42 — Vt eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktid 121–126 ja 147.

43 — Kohtuotsused, 19.7.2012, nõukogu *vs.* Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group (C-337/09 P, EU:C:2012:471, punkt 61); 3.10.2013, Inuit Tapiriit Kanatami jt *vs.* parlament ja nõukogu (C-583/11 P, EU:C:2013:625, punkt 47) ja 14.6.2016, Marchiani *vs.* parlament (C-566/14 P, EU:C:2016:437, punkt 37).

44 — Määrus, 17.9.1996, San Marco *vs.* komisjon (C-19/95 P, EU:C:1996:331, punktid 39 ja 40) ning kohtuotsused 28.6.2005, Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 449) ja 3.9.2015, Inuit Tapiriit Kanatami jt *vs.* komisjon (C-398/13 P, EU:C:2015:535, punkt 37).

78. Järelikult ei ole apellatsioonkaebuse teine väide mitte üksnes vastuvõetamatu, vaid ka põhjendamatu.

C. *Tõhusa kohtuliku kaitse põhimõte seoses trahvidega (apellatsioonkaebuse kolmas väide)*

79. Apellatsioonkaebuse kolmas väide puudutab tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet ja on sisuliselt suunatud vaidlustatud kohtuotsuse punktide 501–564 vastu. Apellandid heidavad ette, et Üldkohus teostas komisjoni määratud trahvi üle vaid „äärmiselt piiratud kohtulikku kontrolli" ja eiras seega otsuste läbivaatamise täielikku pädevust (määruse nr 1/2003 artikkel 31) ning rikkus Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklit 6 ja põhiõiguste harta artiklit 47. Seetõttu arvutas Üldkohus ka trahvi valesti.

80. See väide esitatakse kolmanda võimalusena. Käsitlen seda seetõttu, et apellatsioonkaebuse esimese ja teise väitega ei saa minu eespool esitatud analüüsi kohaselt nõustuda.

81. Vastupidi sellele, mida näib arvavat komisjon, ei saa apellatsioonkaebuse kolmandat väidet käsitada hagi eseme lubamatu laiendamisena (kodukorra artikli 170 lõige 1). Seda seetõttu, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 501 ja järgmistes punktides käsitles Üldkohus sõnaselgelt FSLi, LVP ja PFCI teise võimalusena esitatud nõudeid trahvi tühistamiseks *või selle suuruse vähendamiseks*. Vastupidi „trahvi tühistamisele" puudutab „trahvi suuruse vähendamine" paratamatult täielikku pädevust ELTL artikli 261 tähenduses koostoimes määruse nr 1/2003 artikliga 31. Seega sisaldus käesolevas asjas käsitletav probleemistik juba esimese astme menetluse esemes.

82. Üldkohtule kartelliasjades kuuluva täieliku pädevuse (ELTL artikkel 261 koostoimes määruse nr 1/2003 artikliga 31) teostamist kontrollib Euroopa Kohus siiski ainult õigusnormide ilmselge rikkumise korral.[45] Sellist rikkumist tuleb eeldada esiteks siis, kui Üldkohus on oma ELTL artikli 261 kohase pädevuse ulatust ületanud,[46] teiseks siis, kui Üldkohus ei ole põhjalikult käsitlenud kõiki olulisi tegureid,[47] ja kolmandaks siis, kui Üldkohus on lähtunud vääradest õiguslikest kriteeriumidest,[48] seda eelkõige osas, mis puudutab võrdse kohtlemise[49] ja proportsionaalsuse[50] põhimõtet.

83. Apellantide esitatud väide liiga pealiskaudse lähenemise kohta seoses täieliku pädevusega (pr k *pleine juridiction*) kuulub esimesena nimetatud kategooriasse: lõppkokkuvõttes heidetakse Üldkohtule ette, et ta ei mõistnud oma ELTL artikli 261 kohase pädevuse ulatust ja rikkus seega tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet (põhiõiguste harta artiklit 47).[51]

45 — Kohtuotsus, 7.1.2004, Aalborg Portland jt *vs.* komisjon (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 365).

46 — Vt selle kohta minu ettepanekud, kohtuasjad Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied *vs.* komisjon (C-105/04 P, EU:C:2005:751, punkt 137); Schindler Holding jt *vs.* komisjon (C-501/11 P, EU:C:2013:248, punkt 190) ja Pilkington Group jt *vs.* komisjon (C-101/15 P, EU:C:2016:258, punkt. 112); selle kohta ka kohtuotsused Schindler Holding jt *vs.* komisjon (C-501/11 P, EU:C:2013:522, punktid 155 ja 156) ja Kone jt *vs.* komisjon (C-510/11 P, EU:C:2013:696, punktid 40 ja 42).

47 — Kohtuotsused Baustahlgewebe *vs.* komisjon (C-185/95 P, EU:C:1998:608, punkt 128); Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punktid 244 ja 303) ning Papierfabrik August Koehler jt *vs.* komisjon (C-322/07 P, C-327/07 P ja C-338/07 P, EU:C:2009:500, punkt 125).

48 — Kohtuotsused Baustahlgewebe *vs.* komisjon (C-185/95 P, EU:C:1998:608, punkt 128); Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punktid 244 ja 303) ning Papierfabrik August Koehler jt *vs.* komisjon (C-322/07 P, C-327/07 P ja C-338/07 P, EU:C:2009:500, punkt 125).

49 — Kohtuotsused Weig *vs.* komisjon (C-280/98 P, EU:C:2000:627, punktid 63 ja 68); Sarrió *vs.* komisjon (C-291/98 P, EU:C:2000:631, punktid 97 ja 99) ning Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco *vs.* komisjon (C-628/10 P ja C-14/11 P, EU:C:2012:479, punkt 58).

50 — Kohtuotsused E.ON Energie *vs.* komisjon (C-89/11 P, EU:C:2012:738, punkt 126) ja Schindler Holding jt *vs.* komisjon (C-501/11 P, EU:C:2013:522, punkt 165).

51 — Euroopa inimõiguste konventsiooni artikkel 6, millele apellandid lisaks tuginesid, ei kujuta endast niikaua, kuni liit ei ole konventsiooniga ühinenud, õigusakti, mida saaks liidu institutsioonide õigusaktide õiguspärasuse kontrollimisel vahetult aluseks võtta; pigem tuleb tugineda ainult põhiõiguste harta artiklile 47 (kohtuotsused, 26.2.2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 44, ja 18.7.2013, Schindler Holding jt *vs.* komisjon, C-501/11 P, EU:C:2013:522, punkt 32).

84. Tegelikult käsitles Üldkohus siiski väga põhjalikult – vaidlusaluse kohtuotsuse rohkem kui 60 punktis kõiki poolte argumente, mille nad esimeses kohtuastmes esitasid trahvi võimaliku tühistamise või selle suuruse vähendamise kohta.

85. See, et Üldkohus uuris sellega seoses põhjalikult 2006. aasta suuniseid [52] ja kontrollis, kas komisjon on nende kohaldamisel vea teinud, on seotud väidetega, mille FSL, LVP ja PFCI ise esimeses kohtuastmes esitasid. [53] Sellest ei saa mingil juhul järeldada, et Üldkohus pidas end nimetatud suunistega seotuks ja tundis, et ei saa neist kaugemale minna. [54] Apellantide sellekohane kriitika põhineb ilmselgelt vääral arusaamal vaidlustatud kohtuotsusest.

86. Erinevalt sellest, mida näivad arvavat apellandid, ei olnud Üldkohus pealegi ka kohustatud trahvi väljaspool FSLi, LVP ja PFCI poolt esimeses kohtuastmes esitatud väiteid ja argumente kontrollima. Selle kohta tuleb rõhutada, et täieliku pädevuse teostamine ei tähenda omal algatusel kontrollimist ning et menetlus liidu kohtutes on võistlev. [55]

87. Kokkuvõttes näib, et apellatsioonkaebuse kolmanda väite raames on apellantide peamine soov saavutada samasugune trahvi 60% vähendamine, nagu seda tehti Põhja-Euroopa banaanikartelli osaliste puhul kergendavate asjaolude tõttu. [56]

88. Üldkohus on aga üksikasjalikult selgitanud, miks ei olnud trahvi suuruse selliseks vähendamiseks käesoleval juhul alust. [57]

89. Euroopa Kohtu ülesanne ei ole õigluse kaalutlustel asendada enda hinnanguga hinnangut, mille andis Üldkohus oma täieliku pädevuse raames trahvisummadele, mis on määratud ettevõtjatele liidu õiguse rikkumise eest. [58]

90. Pigem tuleks see, et Üldkohus on rikkunud õigusnormi trahvisumma sobimatuse tõttu, tuvastada ainult juhul, kui „karistuse määr ei ole mitte ainult sobimatu, vaid ka niivõrd ülemäärane, et see on ebaproportsionaalne". [59] Selle kohta ei ole apellandid aga mingeid konkreetseid pidepunkte esitanud. [60]

91. Kokkuvõttes ei saa Üldkohtule järelikult ette heita ei õigusnormi rikkumist seoses oma täieliku pädevuse teostamisega ega tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte rikkumist. Seega ei ole apellatsioonkaebuse kolmas väide põhjendatud.

52 — Suunised määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (ELT 2006, C 210, lk 2).

53 — Vt nt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 501.

54 — Nagu Euroopa Kohus on selgitanud, ei pruugi sellised suunised küll kohtuvõimule siduvad olla, kuid võivad siiski liidu kohtutele suunda näidata anda, kui nad oma täielikku pädevust teostavad: kohtuotsused, 6.12.2012, komisjon *vs.* Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, punkt 80) ja 21.1.2016, Galp Energía España jt *vs.* komisjon (C-603/13 P, EU:C:2016:38, punkt 90).

55 — Kohtuotsused, 8.12.2011, Chalkor *vs.* komisjon (C-386/10 P, EU:C:2011:815, punkt 64); 10.7.2014, Telefónica ja Telefónica de España *vs.* komisjon (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punkt 213) ja 9.6.2016, Repsol Lubricantes y Especialidades jt *vs.* komisjon (C-617/13 P, EU:C:2016:416, punkt 85).

56 — Vt selle kohta vaidlustatud kohtuotsuse punkt 544 jj.

57 — Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 547–554.

58 — Kohtuotsused, 22.11.2012, E.ON Energie *vs.* komisjon (C-89/11 P, EU:C:2012:738, punkt 125) ja 9.6.2016, Repsol Lubricantes y Especialidades jt *vs.* komisjon (C-617/13 P, EU:C:2016:416, punkt 81).

59 — Kohtuotsused, 22.11.2012, E.ON Energie *vs.* komisjon (C-89/11 P, EU:C:2012:738, punkt 126); 10.7.2014, Telefónica ja Telefónica de España *vs.* komisjon (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punkt 205); 9.6.2016, Repsol Lubricantes y Especialidades jt *vs.* komisjon (C-617/13 P, EU:C:2016:416, punkt 82); 7.9.2016, Pilkington Group jt *vs.* komisjon (C-101/15 P, EU:C:2016:631, punkt 73) ja 14.9.2016, Trafilerie Meridionali *vs.* komisjon (C-519/15 P, EU:C:2016:682, punkt 56).

60 — Selle kohta ka kohtuotsus, 9.6.2016, Repsol Lubricantes y Especialidades jt *vs.* komisjon (C-617/13 P, EU:C:2016:416, punkt 83).

D. *Eesmärgil põhineva konkurentsipiirangu mõiste (apellatsioonkaebuse neljas väide)*

92. Apellatsioonkaebuse neljandas ja ühtlasi viimases väites käsitlevad apellandid eesmärgil põhineva konkurentsipiirangu mõistet ELTL artikli 101 tähenduses. Nad heidavad Üldkohtule ette, et ta lähtus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 463–474 – eelkõige punktis 466 – eesmärgil põhineva konkurentsipiirangu mõiste väärast tõlgendusest, mis viis faktiliste asjaolude väära kvalifitseerimiseni ning kahjustas FSLi, LVP ja PFCI kaitseõigusi.

93. See väide esitati üksnes täiendava võimalusena. Seda tuleb kontrollida, kuna kõik muud väited, nagu näidatud, tuleb tagasi lükata.

94. Sisuliselt esitavad apellandid etteheite, et Üldkohus ei ole kartelliosalistele süüks pandava tegevuse majanduslikku ja õiguslikku konteksti piisavalt üksikasjalikult hinnanud.

1. Vastuvõetavus

95. Komisjon leiab, et apellantide väide sisaldab vastuvõetamatut uut etteheidet, sest FSL, LVP ja PFCI puudutasid esimeses kohtuastmes majanduslikku ja õiguslikku konteksti ainult seoses kartelliosalistele süüks pandava tegevuse võimalike konkurentsivastaste *tagajärgedega*, mitte aga konkurentsivastase *eesmärgiga*.

96. Selline käsitlus näib siiski liiga formaalne. On tõsi, et apellatsioonkaebuses ei või muuta Üldkohtu menetluses olnud hagi eset ega esitada uusi nõudeid (Euroopa Kohtu kodukorra artikli 170 lõige 1).[61] Olemasoleva hagi eseme piires võivad apellandid aga tugineda kõigile asjasse puutuvatele argumentidele[62] ning seejuures eelkõige edasi arendada ja täpsustada esimeses kohtuastmes esitatud argumente.[63]

97. Nii on see käesolevas asjas: esimese astme menetluses oli hagi esemeks täiesti üldiselt küsimus, mis puudutab kartelliosalistele süüks pandava tegevuse konkurentsivastasust.[64] Kuna FSL, LVP ja PFCI puudutasid Üldkohtus juba – kuigi pealiskaudselt – oma tegevuse majanduslikku ja õiguslikku konteksti, võivad nad apellatsioonimenetluses sellekohaseid argumente korrata ja edasi arendada, ilma et sellega laiendataks hagi eset.

98. Seega on apellatsioonkaebuse neljas väide vastuvõetav.

2. Põhjendatus

99. Pooled on põhimõtteliselt üksmeelel, et tegevuse konkurentsivastast eesmärki ELTL artikli 101 tähenduses tuleb hinnata muu hulgas selle tegevuse majanduslikku ja õiguslikku konteksti arvesse võttes.[65] Euroopa Kohtus vaieldakse üksnes selle üle, kas Üldkohus on käesoleval juhul seda majanduslikku ja õiguslikku konteksti piisavalt põhjalikult käsitlenud.

61 — Vt ka kohtuotsused, 25.6.2014, Nexans ja Nexans France *vs.* komisjon (C-37/13 P, EU:C:2014:2030, punkt 45) ja 9.6.2016, Repsol Lubricantes y Especialidades jt *vs.* komisjon (C-617/13 P, EU:C:2016:416, punkt 58).

62 — Kohtuotsused, 18.1.2007, PKK ja KNK *vs.* nõukogu (C-229/05 P, EU:C:2007:32, punkt 66) ja 18.11.2010, NDSHT *vs.* komisjon (C-322/09 P, EU:C:2010:701, punktid 41 ja 42).

63 — Selle kohta kohtuotsused, 10.9.2009, Akzo Nobel jt *vs.* komisjon (C-97/08 P, EU:C:2009:536, punkt 39) ja 29.9.2011, Elf Aquitaine *vs.* komisjon (C-521/09 P, EU:C:2011:620, punkt 36); analoogiline kohtuotsus, 9.6.2016, Repsol Lubricantes y Especialidades jt *vs.* komisjon (C-617/13 P, EU:C:2016:416, punktid 59–61).

64 — Üldkohus ise kontrollis konkurentsivastase eesmärgi ja konkurentsivastase tagajärje küsimust vaidlustatud kohtuotsuse ühes ja samas osas (vt selle kohta asjaomase kohtuotsuse punktile 463 eelnev pealkiri).

65 — Kohtuotsused, 4.6.2009, T-Mobile Netherlands jt (C-8/08, EU:C:2009:343, punkt 27); 19.3.2015, Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe *vs.* komisjon (C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 117) ja 20.1.2016, Toshiba Corporation *vs.* komisjon (C-373/14 P, EU:C:2016:26, punkt 27).

100. Põhjalikkus, millega Üldkohus peab nimetatud majanduslikku ja õiguslikku konteksti käsitlema, sõltub kahtlemata süüks pandava tegevuse laadist. Juhtudel, mil konkurentsivastane eesmärk on eriti ilmne, võib tegevuse majandusliku ja õigusliku konteksti analüüs loomulikult olla piiratud tingimata vajaliku määraga.[66]

101. Just sellise eriti ilmse konkurentsivastase eesmärgiga on tegemist, kui konkurendid sõlmivad üksteisega kokkuleppeid oma toodete hindade suhtes[67] või vahetavad tundlikku teavet, mis on nende hindade kujundamisel oluline.[68] Vastupidi apellantide arvamusele ei ole ELTL artikli 101 kohaselt keelatud mitte üksnes hinnakokkulepped, vaid ka tundliku teabe vahetamine hindade kujundamiseks.[69]

102. Eeltoodut arvestades ei saa Üldkohtule käesolevas asjas ette heita, et ta ei käsitlenud süüks pandava tegevuse majanduslikku ja õiguslikku konteksti piisavalt põhjalikult.

103. Eesmärgil põhinevate ja tagajärjel põhinevate konkurentsipiirangute peamine erinevus ELTL artikli 101 tähenduses hägustuks, kui liidu konkurentsiasutustelt ja konkurentsiküsimusi menetlevatelt kohtutelt nõutaks majandusliku ja õigusliku konteksti põhjalikku käsitlemist ka ettevõtjate sellise kooskõlastatud tegevuse korral, mille konkurentsivastasus on ilmselge.

104. Lisaks sellele ei ole ükski kontekstielement, millega apellandid püüavad konkreetselt põhjendada oma teabevahetuse kahjutust konkurentsile, kuigivõrd veenev.

105. Esiteks ei anna asjaolu, et banaanide suhtes kehtib ühise põllumajanduspoliitika raames turukorraldus, konkurentidele vabadust sõlmida hinnakokkuleppeid või vahetada tundlikku teavet. Vastupidi, just sellisel turul, kus konkurentsivõimalused on reguleeriva sekkumise tõttu piiratud, tuleb otsustavalt vastu seista igasugusele ettevõtjate tegevusele, mis võib veel allesjäänud konkurentsi kahjustada.

106. Teiseks ei ole oluline, kui sageli konkurendid tundlikku teavet vahetavad. Kohtupraktika kohaselt võib juba ühekordne teabe vahetamine olla alus rikkumise tuvastamiseks ja trahvi määramiseks, kui asjaomased ettevõtjad on pärast teabe vahetamist turul tegutsemist jätkanud.[70] Äärmisel juhul võib see, kui sagedasti ja korrapäraselt vahetati konkurentsivastase eesmärgiga teavet, mõjutada trahvi suurust.[71]

107. Kolmandaks ei muuda ka apellantide viited oma väiksusele ja väikesele turuosale Euroopa banaaniturul nende tegevuse konkurentsivastast eesmärki. Seda seetõttu, et kokkulepe, mis võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ja millel on konkurentsivastane eesmärk, piirab oma olemuselt ja sõltumata selle konkreetsetest tagajärgedest konkurentsi märgatavalt.[72] Konkurentsivastase kooskõlastatud tegevuse keeld, mis on sätestatud ELTL artiklis 101, kehtib võrdselt väikeste ja suurte ettevõtjate ning väikeste ja suurte turgude suhtes.

66 — Kohtuotsus, 20.1.2016, Toshiba Corporation *vs.* komisjon (C-373/14 P, EU:C:2016:26, punkt 29).

67 — Kohtuotsused, 30.1.1985, Clair (123/83, EU:C:1985:33, punkt 22); 11.9.2014, CB *vs.* komisjon (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punkt 51) ja 19.3.2015, Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe *vs.* komisjon (C-286/13 P, EU:C:2015:184, punkt 115).

68 — Kohtuotsused, 4.6.2009, T-Mobile Netherlands jt (C-8/08, EU:C:2009:343, punktid 32–37) ja 19.3.2015, Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe *vs.* komisjon (C-286/13 P, EU:C:2015:184, punktid 119–124).

69 — Sealsamas.

70 — Kohtuotsus, 4.6.2009, T-Mobile Netherlands jt (C-8/08, EU:C:2009:343, punktid 58 ja 59); vt ka kohtuotsused, 8.7.1999, komisjon *vs.* Anic Partecipazioni (C-49/92 P, EU:C:1999:356, punkt 121) ja Hüls *vs.* komisjon (C-199/92 P, EU:C:1999:358, punkt 162).

71 — Vt lisaks minu ettepanekud, kohtuasjad T-Mobile Netherlands jt (C-8/08, EU:C:2009:110, punktid 97–107) ning Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe *vs.* komisjon (C-286/13 P, EU:C:2014:2437, punkt 125).

72 — Kohtuotsus, 13.12.2012, Expedia (C-226/11, EU:C:2012:795, punkt 37).

108. Lõpuks ei ole kaitseõigusi rikutud ka siis, kui Üldkohus on loobunud süüks pandava tegevuse majandusliku ja õigusliku konteksti põhjalikust analüüsist. Kaitseõigused (haldusmenetluses) ja menetluse võistlevuse põhimõte (kohtumenetluses) on tagatud, kui kõikidel menetlusosalistel on piisav võimalus esitada oma seisukoht. Selliseid menetlusõigusi ei saa rikkuda ainuüksi see, et Üldkohus jõuab seisukohale, mis sisult ei vasta ühe või mitme menetlusosalise veendumusele. Seda seetõttu, et süüks pandava tegevuse sisuline hindamine ei ole menetlusõiguslik, vaid materiaalõiguslik küsimus.

109. Kokkuvõttes on seega ka apellatsioonkaebuse neljas väide põhjendamatu.

E. *Kokkuvõte*

110. Kuna ühegi apellantide esitatud väitega ei saa nõustuda, tuleb apellatsioonkaebus tervikuna rahuldamata jätta.

VI. Kohtukulud

111. Euroopa Kohtu kodukorra artikli 184 lõige 2 sätestab, et kui apellatsioonkaebus on põhjendamatu, otsustab Euroopa Kohus kohtukulude jaotamise.

112. Kodukorra artikli 138 lõigete 1 ja 2 alusel koostoimes artikli 184 lõikega 1 on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud; kui kaotanud poolel on mitu isikut, otsustab Euroopa Kohus kohtukulude jaotamise. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja apellandid on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud välja mõista apellantidelt. Kohtukulud tuleb välja mõista solidaarselt, kuna apellandid esitasid apellatsioonkaebuse ühiselt.

VII. Järeldus

113. Tuginedes eelnevale, teen Euroopa Kohtule ettepaneku langetada järgmine otsus:

1. Jätta apellatsioonkaebus rahuldamata.

2. Mõista kohtukulud solidaarselt välja apellantidelt.